

DEN SOCIALE FORSORG

Af fuldmægtig *Mogens Frederiksen*

Foran er den kommunale nyordning i Grønland beskrevet, og det er også heri fortalt, at den grønlandske socialforsorg hører til de opgaver, som kommunerne selv skal varetage.

De tidligere grønlandske sysselråd og kommuneråd havde nok visse sociale opgaver, men der kunne kun ydes hjælp efter temmelig snævre regler, regler der var fastsat af danske myndigheder. Grønlandskommissionen stillede i sin betænkning ikke forslag om ændringer i den sociale lovgivning, men fandt, at denne fremtidig måtte udformes af den grønlandske befolkning selv med sagkyndig bistand hernede fra. Allerede forud for grønlandskommissionens arbejde var der fra grønlandsk side fremsat ønske om at få en sociallovgivning, der svarede til den i Danmark gældende, og til forelæggelse på det første landsrådsmøde i 1951 udformedes derfor ret detaljerede regler efter principperne i den danske sociallovgivning. Der var i og for sig nogen betænkelighed herved i grønlandsdepartementet, og udkastene blev da også i samarbejde med landshøvdingen forenklet betydeligt.

På landsrådsmødet i 1951 blev der herefter vedtaget fire midlertidige landsrådsvedtægter, der netop er betegnet således, fordi det grønlandske landsråd vil have lejlighed til — efterhånden som udviklingen kræver det — at kunne udforme sin egen sociallovgivning, antagelig således at den kommer til at ligge tæt op ad den danske.

De fire landsrådsvedtægter omhandler hjælp fra det offentlige, børneforsorg, underholdshjælp til børn og aldersrente.

Forinden disse vedtægter skal omtales, må det bemærkes, at de nok er stadfæstet af statsministeriet, men højeste ankeinstans er landshøvdingen, og statsministeriet har principielt ingen indflydelse på administrationen af den sociale lovgivning.

Landsrådsvedtægten om hjælp fra det offentlige indledes med en bestemmelse om, at enhver trængende er berettiget til hjælp fra det offentlige, en bestemmelse der i det væsentlige svarer til den danske forsorgslovs § 1, stk. 1. Hjælpen kan ydes enten som understøttelse eller som fattighjælp.

Som i den danske forsorgslov træffer forsorgsudvalget afgørelsen om forsorgsmåden efter et frit skøn, men i et vist omfang er der fastsat vejledende regler for, hvorledes hjælp kan ydes.

Ydelse af understøttelse er betinget af, at andrageren er i trang. Reglerne om understøttelse er for så vidt ikke nye, men med hensyn til personer, der er ude af deres erhverv på grund af sygdom, er der ved den nye vedtægt givet regler for, hvilken hjælp der i sygdomstilfælde kan ydes udover den egentlige underholdshjælp. Bestemmelserne svarer til de danske regler om tuberkulosehjælp, men er ikke begrænset til særlig hjælp til tuberkuløse. Det er imidlertid åbenbart, at man ved gennemførelsen af disse yderligere hjælpemidler netop har tænkt på hjælp til de tuberkuløse og deres familier.

Fattighjælp ydes til personer, som ikke kan få understøttelse eller aldersrente, og som vil komme til at lide nød, hvis de ikke får hjælp. I tilfælde, hvor en person, der er hjemmehørende i og udrejst fra Grønland, ønsker at rejse tilbage til Grønland og ikke selv kan betale rejsen, indestår den grønlandske landskasse for betalingen, der af det stående landsrådsudvalg kan anses som en den pågældende ydet fattighjælp. Retsvirkningen af modtagelse af fattighjælp er, at pågældende mister valgret og valgbarhed, og at han skal tilbagebetale hjælpen. Dog kan kommunalbestyrelsen under særlige omstændigheder eftergive fattighjælp efter et års forløb.

Landsrådsvedtægten har endvidere et kapitel, der omhandler hjælp i en række særlige tilfælde. Der kan således i form af understøttelse ydes begravelseshjælp og beklædningshjælp til syge, der skal til behandling i Danmark. Endvidere er det fastsat, at der i trangstilfælde kan ydes understøttelse til betaling af den andel, det påhviler en trængende at udrede ved anskaffelse af bandager, kunstige lemmer, briller, sygevoгне m. v.

Administrationen varetages i hver kommune af kommunalbestyrelsen, men til varetagelsen af den lokale administration nedsættes i de enkelte valgkredse et forsorgsudvalg, der består af kommunalbestyrelsesmedlemmerne i valgkredsen samt den lokale kommunefoged eller kærnerens stedfortræder. Der kan dog til forsorgsudvalget også vælges medlemmer, der ikke er kommunalbestyrelsesmedlemmer.

Det er endelig bestemt, at det påhviler forsorgsudvalget at afgive indstilling til landshøvdingen om personer, der må anses for trængende til særforborg og til anstaltsbehandling i Danmark, og i konsekvens heraf er der med arbejds- og socialministeriet truffet aftale om, at grønlandske særforborgspatienter nu kan anbringes på danske særforborgsanstalter på samme måde og under samme vilkår som andre danske statsborgere.

Medens landsrådsvedtægten om hjælp fra det offentlige nærmest er en revision og udbygning af de hidtidige regler om understøttelse, er børneforsorgsvedtægten noget helt nyt i Grønland, idet man hidtil ikke har haft børneforsorgsregler i Grønland. Landsrådsvedtægten er ikke lang; den består af 12 paragraffer. Børneforborgen består som i Danmark af

- 1) tilsyn med børn, herunder udstedelse af plejetilladelser,
- 2) forebyggende foranstaltninger, såsom tildeling af advarsler, beskikkelse af tilsynsværge og meddelelse af pålæg over for forældre og andre opdragere og
- 3) børns anbringelse udenfor deres hjem.

I Grønland bygges stadig nye børnehjem, der samler forældreløse og dårligt stillede børn fra landsdelene. Her ovenfor indtages morgenmaden på hjemmet i Julianehåb. I midten en døvstum pige fra Angmagssalik

Foto: Chr. Vibe

Børneforsorgen varetages af forsorgsudvalget, der i børneforsorgssager tiltrædes af en af kommunalbestyrelsen valgt lærer. Medens ankebestemmelserne, når det drejer sig om tilsyn med børn og forebyggende foranstaltninger, er de samme som i vedtægten om hjælp fra det offentlige, kan kommunalbestyrelsernes beslutninger om fjernelse af et barn fra hjemmet indankes for landsrådets børneforsorgsudvalg, der består af landshøvdingen som formand, to af landsrådet valgte personer og landsdommeren.

De udfærdigede regler ligger tæt op af de i Danmark gældende, men på et enkelt punkt er man gået et skridt videre, idet det nok som i Danmark er bestemt, at den lokale dommer skal deltage i møder, hvori der træffes beslutning om fjernelse af børn fra hjemmet, men i Grønland har dommeren i modsætning til i Danmark stemmeret, og en beslutning om fjernelse skal være eenstemmig. Denne retlige garanti svækkes dog noget af, at den lokale dommer, kredsdommeren, ikke behøver at være jurist.

I medfør af landsrådsvedtægten om udbetaling fra det offentlige af underholdshjælp til børn kan forsorgsudvalget i penge eller naturalier for indtil $\frac{1}{2}$ år ad gangen til i Grønland bosatte børn, der ikke lever sammen med begge forældre, udbetale, hvad der skønnes

nødvendigt til barnets forsvarlige underhold. Der kan dog højst udbetales det til enhver tid gældende normalbidrag, og dette er senest fastsat til 200 kr. om året. Hvis der af retten eller overøvrigheden er pålagt en person bidrag, indkræver forsorgsudvalget hos den bidragsskyldige det ham pålagte bidrag.

Vedtægten, der kun består af 3 paragraffer, var oprindelig foreslået til kun at skulle gælde i et år, da man gerne på det kommende landsrådsmøde ville have forelagt landsrådet noget mere udtømmende regler, men landsrådet ønskede, at disse kortfattede regler skulle være gældende foreløbig.

Siden 1926 har der været regler om alderdomsunderstøttelse i Grønland, men ved den nu stadfæstede vedtægt har der fundet væsentlige ændringer sted. Rentealderen er som hidtil 55 år. Det er endvidere en betingelse, at ansøgeren ikke er i stand til at skaffe sig og sin familie underhold, uden at dette skyldes, at han har forringet sin økonomi ved uordentligt eller ødselt levned eller til fordel for børn eller andre har betaget sig selv midlerne til eget underhold. Den hidtidige regel om, at straf kan udelukke fra rente, er i overensstemmelse med ændringerne i den danske lovgivning bortfaldet.

Aldersrente fastsættes skønsmæssigt af kommunalbestyrelsen, dog højst til 600 kr. årlig til ægtepar, når kun manden kan få rente, til 720 kr. til ægtepar, når begge ægtefæller kan få rente og til 480 kr. til enlige.

Disse satser forhøjes dog, hvis de gamle venter med at søge rente, til de bliver 60 eller 65 år.

På landsrådsmødet i 1952 blev det vedtaget at forhøje satserne med 10 pct., og dette er godkendt af statsministeriet.

Udgifterne til den sociale forsorg har for så vidt angår alderdomsunderstøttelse hidtil været afholdt af statskassen og for så vidt angår understøttelser af kommunerådene og sysselrådene. Udgifter i medfør af de her omtalte landsrådsvedtægter afholdes imidlertid nu af de indkomne indførselsafgifter. Statens tilskud til aldersrenter i Grønland er her efter bortfaldet.

Det har været svært at danne sig noget billede af, hvor store udgifterne til den sociale forsorg i Grønland vil blive, dels fordi der er indført nye hjælpeformer, og dels fordi kommunerne formentlig fremtidig vil være mere villige til at yde hjælp, end de var under den gamle ordning, hvor kommunernes overskud reparteredes på kommunens beboere.

Endnu store opgaver af social karakter er uløste i Grønland, og det grønlandske landsråd vil i de kommende år blive stillet overfor flere sociale problemer, som den grønlandske befolkning skal være med til at løse. Imidlertid er de nu gennemførte vedtægter et skridt på vejen fremad, og utvivlsomt vil udviklingen i Grønland også på det sociale område blive fulgt med interesse.